Ilona Vēliņa-Švilpe
LU Bibliotēkas bibliotekāre

Latviešu valodnieces un latviešu valodas dialektu pētnieces Elfrīdas Šmites privātkolekcija

Elfrīda Šmite filoloģijas kandidāta disertācijas aizstāvēšanas dienā 1955. gada 3. janvārī

BIOGRĀFIJA UN ZINĀTNISKĀ DARBĪBA

Elfrīdas Šmites (1909–1989) bērnības laiks un skolas gadi pagāja Valmieras pusē – Pāles muižā un Ķieģeļu pagastā. 1931. gadā nākamā pētniece uzsāka studijas Latvijas Universitātē, kur Baltijas filoloģijas nodaļā klausījās lekcijas pie izciliem latviešu valodniekiem – Jāņa Endzelīna, Ernesta Bleses, Annas Ābeles, folklorista Ludviga Ernesta Bērziņa. Jaunā zinātniece 1946. gadā uzsāka darbu Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā, kur strādāja kopā ar prof. J.Endzelīnu. E.Šmite turpināja izlokšņu sistematizēšanas darbu un izveidoja latviešu dialektu atlanta teorētiskos pamatus. Sastādīja izlokšņu materiālu vākšanas programmu, organizēja daudzas materiālu vākšanas ekspedīcijas, izstrādāja gan karšu zīmēšanas, gan attiecīgo komentāru rakstīšanas principu.
1955. gadā E.Šmite aizstāvēja kandidāta disertāciju „Vidus un lībisko izlokšņu saskare Dauguļos". E.Šmites grāmatu mantojumu 1990. gadā LU Bibliotēkai dāvināja viņas radiniece Amālija Pēterēns. Kolekcijas saturs veidots valodnieces dzīves un darba gaitā, un tās apjoms ir 594 iespieddarbi dažādās zinātņu nozarēs.

KOLEKCIJAS PĒRLES

Elfrīdas Šmites dāvinājuma kolekcija ir nozīmīga ne tikai ar izciliem izdevumiem dažādās zinātņu jomās. Daudzos izdevumos ir autoru, sastādītāju īpaši veltījuma ieraksti E. Šmitei, kas šiem materiāliem piešķir unikālu vērtību. E. Šmite ir strādājusi kopā ar ievērojamiem 20. gs. latviešu un lietuviešu valodniekiem. Daudzi no viņiem, kā piemiņu par sadarbību, ir veltījuši ierakstus savās grāmatās: valodnieki J. Endzelīns, S. Raģe, E. Kagaine, V. Rūķe-Draviņa, V. Dambe, tulkotājs K. Egle, folkloristi V. Greble, E. Kokare, O. Ambainis, K. Karulis, zinātnieks H. Biezais, ievērojamākie lietuviešu valodnieki – J. Baļčikonis, J. Balkevičius, J. Kabelka, akadēmiķis V. Mažulis, akadēmiķis B. Larins un daudzi citi.

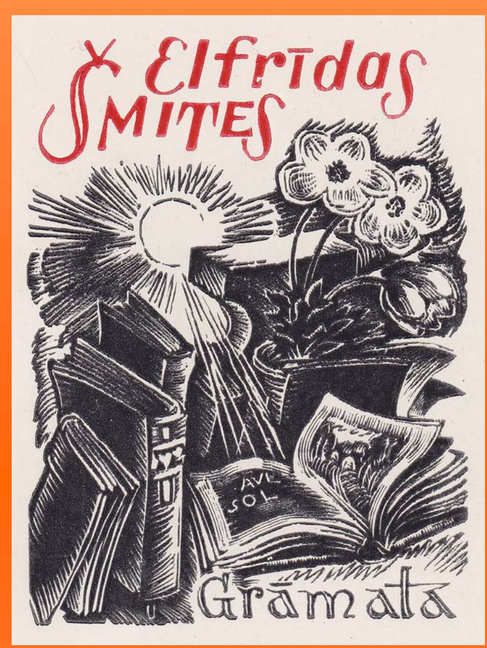

EKSPERTA VIEDOKLIS

Elfrīda Šmite bijusi ļoti plašu interešu cilvēks un viņas grāmatu kolekcija liecina par rūpīgu filoloģisku darbu daudzu gadu garumā. Nenoliedzami, ka E. Šmites grāmatu kolekcija ir uzskatāma par ikviena filologa personīgās bibliotēkas teicamu paraugu – blakus izciliem valodnieciskiem izdevumiem latviešu, lietuviešu, klasiskajā un citā valodniecībā ir arī dažādi folkloristikas, mākslas, literatūras, pedagoģijas un pat ekonomikas izdevumi, kas aptver 19. un 20. gadsimtu. Valodniecībā par ļoti vērtīgu nenoliedzami uzskatāms Mīlenbaha Latviešu vārdnīcas izdevums, Augusta Bīlenšteina darbu pirmizdevumi, kā arī "Pirmoji lietuviška knyga" faksimilizdevums.
(*Asoc. prof. Andra Kalnača, LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras vad.)*

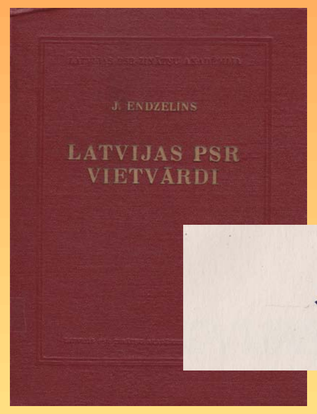

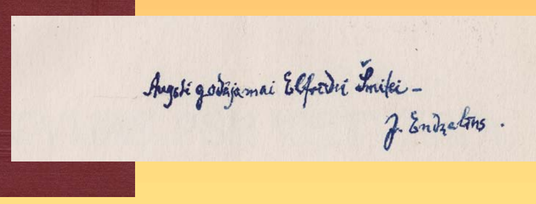

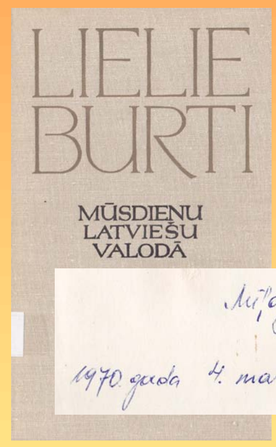

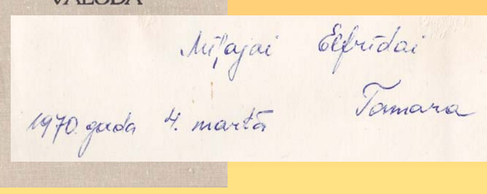

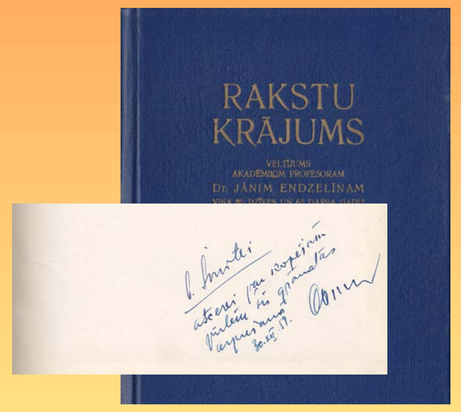

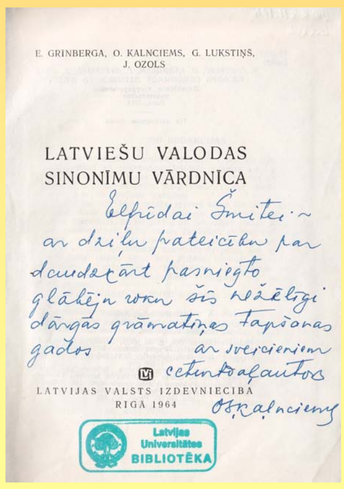

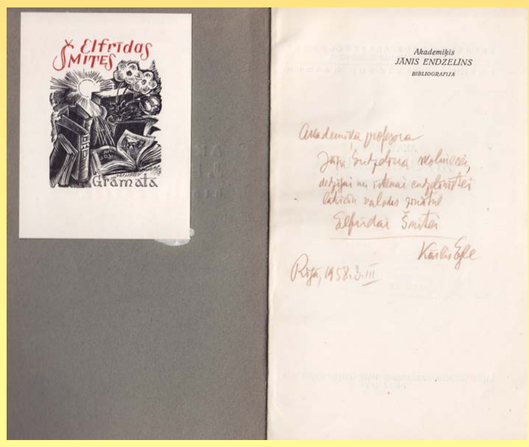

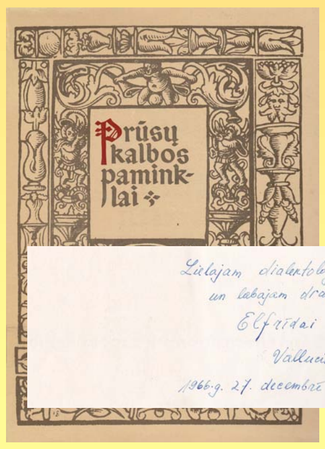

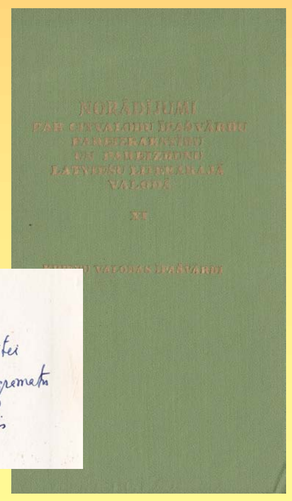

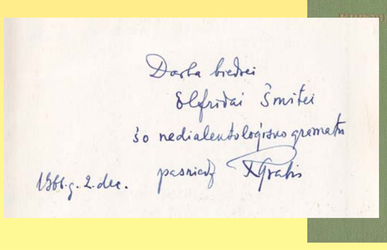

© Latvijas Universitātes Bibliotēka, 2012
Latvijas Universitātes 70. konference